

együttműködő vállalatok biztosították a gyakorlati-szakmai képzés feltételrendszerét. Ez jelentette a tárgyi feltételeket, a gyakorlati tanműhelyek működtetését és jelentette a személyi részét is, tehát a szakoktatók is vállalati státuszban működő, vállalati alkalmazásban levő szakoktatók voltak. Nálunk a mai napig ez a gyakorlat él, tehát itt folyamatosan elméleti képzés van, és a vállalatok keretei között folyik a szakmai gyakorlati képzés. Azok a vállalatok, amelyekkel nekünk a legtöbb ilyen jellegű együttműködésünk van, mindig is igényelték a saját vállalati stratégiájukba illeszkedően személyi állományuk utánpótlását. Erre mindig is súlyt helyeztek. Jelenleg is érvényes megállapodásaink vannak velük a folytatást illetően. Úgyhogy itt ebben a tekintetben nem volt változás.

Én egyébként ebben a szakképzési formában külön értéknek tartom azt, hogy a mi gyerekeink valódi, élő üzletekben folytatják a gyakorlati szakmai képzési tevékenységet, és miközben a tanulószerveződések, diákjogok megfelelő védettséget adnak a gyerekek számára, a szakmai tapasztalataikat valódi körülmények között szerzik. Ezért azt a gondot, hogy más az iskola és más az élet, a mi esetünkben nem érzem. A gyerekek az első pillanattól kezdve olyan valóban működő, gazdálkodó boltban tevékenykedik, amivel akkor is találkozik, amikor az iskolát elhagyja. A Skálától kezdve, a Hermes-en keresztül sok olyan vállalat van, akikkel folyamatos a kapcsolatunk, és akik elsősorban a szakközépiskolai növendékeinknek biztosítják a gyakorlati foglalkozásokat.

Én csak olyanokkal szerződöm, ahol megvan a garancia arra, hogy olyan színvonalú foglalkozás folyik a gyerekekkel, amely számomra biztonságot ad, hogy ne egyszerűen csak ingyen munkaerőnek tekintsek a gyakorlati foglalkozáson levő gyereket, hanem megfelelő felkészültségű oktatókkal jó színvonalon képezzék őket. Ezt csak azok a vállalatok tudják biztosítani, akik ilyen vagy olyan megfontolásból ezt fontosnak tartják.

(Az interjút Csákó Gábor készítette)

Vegyes profilú szakképző iskola (Sopron)

Sopron a faipar fellekvára. Tehát van egyetem, faipari szakképzés, óriási erdőgazdaság és faipari üzemek. A faipari nagyüzemek megszűnése után apró vállalkozások alakultak rögtön az elején. Ráadásul Sopronban a 80-as, 90-es években óriási munkaerő-felvétel volt Ausztria részéről. Tehát amikor a lehetőségek megnyíltak, nagyon sokan kimentek dolgozni, és mögöttük keletkezett egy űr. Sopronban azóta sem volt számottevő munkanélküliség, nincs és nem is volt. Éreztük, hogy a faiparban folyamatos munkaerő szükséglet lesz, csak differenciálódni kell. Azóta mi technikust, szakközepes tanulót, illetve szakmunkást is képzünk, illetve egy éves faipari gépmunkást is, míg régen egyfajta szakmunkásképzés volt és semmi több.

A ruhaipar volt a másik dolog. Sopront „butikvárosnak” szokták nevezni. Manapság ez átalakulóban van. Pont ez ügyben kell most váltanunk. A 90-es évek elején az osztrák bevásárló turizmusra butikok tömkelege épült rá. Oszttálynyi ruhakészítő tanulót bocsátottunk ki évente. Itt is differenciálni kellett a képzést, ezért találtuk ki a technikus képzést, ill. a divatiskolai képzést, behoztuk a marketing ismereteket, aztán bevezettük az idegen nyelvet. Ez azért volt, mert kiderült, hogy a városban a butikok nem a kereskedelmi iskolában végzett tanulókat alkalmazzák eladóknak, hanem előszeretettel alkalmazzák a mi szakközépünkben végzett tanulókat. Ezért betettük a tantervbe a német nyelvet. Most már a tanulóink nyu-

godtan el tudtak helyezkedni ezekben az üzletekben, és szakmailag nyilvánvalóan sokkal többet érnek mint egy kereskedő tanuló.

Harmadik ágazatunk az építőipar volt, ahol nagyon drasztikus változások voltak. 1990-ben egyik napról a másikra 150 tanulónak szűnt meg a gyakorlati képzése. Az építőipari képzés úgy folyt, hogy voltak a nagy építőipari üzemek, ahol a tanulóink dolgoztak. Ezek szeptemberben még elkezdték a tanévet de októberben már nem volt munkájuk. Nem tudtunk mit csinálni a tanulókkal, tehát az elsősökkel sem. Három nagyüzem szűnt meg egyik pillanatról a másikra. Volt egy olyan időszak, amikor nem volt gyakorlati hely sehol, és mivel saját oktatóink is voltak, a tanulókkal járták a várost, és ahol láttak egy építkezést, oda mentek, és megkérdezték, hogy segíthetnek-e. Körülbelül ebben a formában folyt a gyakorlati oktatás ingyen és bérmentve, ahol volt valamilyen építkezés, vagy ahol valaki tudott valamit, ott beálltak dolgozni. Különböznél csak azt tudtuk volna tenni, hogy széttárjuk a kezünket és kirakjuk ezeket a tanulókat.

Ekkor nagyon nagy gond volt, hogy mit tegyünk. Mi is azt tettük, amit sokan az országban az építőipar területén, hogy iskolai tanműhelyt csináltunk. Ebben a város partner volt, megkaptunk egy lerobbant épületet, azt rendbe tettük a gyerekekkel, és olyan szintre hoztuk, hogy ott dolgozni lehessen. Beindult egy építőipari tanműhely, kb. 120 férőhellyel, és ebben az összes építőipari szakmának folyt a képzése. Ekkor hosszasan, négy-öt évig nem volt igény tanulóra. Ha én akkor arra hagyatkoztam volna – mint sok helyen –, hogy azt kell csinálni, amit mondanak, akkor mára itt a környéken egy építőipari szakmunkás sem lenne, mert gyönyörűen vissza tudtuk volna fejleszteni nullára az egészet. Márpedig most már kellenek. Akkor mi leültünk, és azt mondtam, hogy az ember legyen optimista és ha a magyarországi fejlődés pozitív irányba indul el, akkor nem kell hozzá nagy közgazdász véna, hogy lássuk, az első ami beindul majd, az építőipar lesz. Már pedig ha én 90-ben azt mondom, hogy leállunk, akkor négy év múlva sem lesz kőműves tanuló. Szóval mi fenntartottuk a képzést úgy, hogy senki nem volt partner benne. De a város hitt bennünk, elhitte nekünk, hogy mit kell csinálni. Nem akartak okosabbak lenni nálunk, és támogatták ezt a törekvésünket. Én úgy gondolom, nagyon bölcsen tették, mert az idő minket igazolt.

Ha mi abban az időben hallgattunk volna azokra az érvekre, hogy ha nincs szükség szakmunkásra, akkor ne képezzünk, majd a gazdaság megoldja, akkor most nagy bajban lennénk. Én még ma is nagyon szkeptikus vagyok azzal kapcsolatban, hogy a gazdálkodó szervezetek a szakképzésben döntő szerepet fognak tudni játszani. Ezt azzal indokolom, hogy még mindig nincs abban az állapotban a gazdálkodó szervezetek nagy többsége, hogy a jövőjét négy-öt évre előre tervezze. Ezeket a cégeket mi ilyen „kócerájoknak” szoktuk magunk között nevezni. Természetesen vannak kivételek, de a többségnek maximum napi-havi-éves gondjai vannak, és ők eddig látnak el.

Amikor vezetőink legelőször a német szakképzést megismerték, mindenki elájult tőle, hogy milyen csodálatos duális képzés van ott, és ezt itt is meg kell valósítani. Én azóta is, és most is mondom, hogy remélem, nem fog sikerülni. Ugyanis az a világon csak egy helyen működik: Németországban. És nem véletlen, hogy csak ott működik. Ott van egy olyan erős gazdaság, hogy az van, amit ő mond. Másodszor: a német gazdaságban is csak a nagy cégek és a nagyon nagy hitelt érdemlő cégek folytatnak nagymértékben szakképzést, mert ők perspektívát látnak ebben, és a saját igényeiket szeretnék kielégíteni. A többi, hozzánk hasonlítható országban nem így működik a dolog. Az angol példa azért nagyon jó nekünk, mert Anglia a szakmai képzésváltást akkor csinálta meg, amikor a 80-as években a recesszió miatt összeomlott a gazdaság. Tehát ugyanazokra a kérdésekre adott akkor választ az angol

szakképzés, amelyekre ma Magyarországon választ kéne adni: hogy van egy váltás a nagyüzemek, kisüzemek, középvállalkozók között. Erre kellene a tanulókat felkészíteni, és piaci szemléletre kellene képezni őket.

Egyet el kell felejtetni. Azt, hogy a szakképzésben részt vevő tanuló hasznot hajtson. Ez megint óriási gond Magyarországon. Tehát én tudom, hogy rendkívül fontos hogy legyen a fodrásznak fodrász tanulója, ez egy elcsépelte tétel. Sopronban rengeteg fodrász üzem, üzlet, magánkisiparos van, pontosan az ausztriai turizmus miatt, tömkelegével kérik a tanulókat. A többségnek azért van szüksége tanulóra, hogy a tanuló félévente befizesse a száz-kétszáz-ezer forint úgymond tandíjat, ami teljesen jogszabály ellenes, és azon kívül legyen olyan fejmosója, akiért nem kell fizetni és aki összesöpri a haját. És még abban is érdekelt, nehogy a szakmát megtanulja, mert akkor saját konkurenciáját teremti meg. Van tehát egy óriási tanulóigény. Ugyanez megvan az építőiparban, egy szobafestőnél, egy kőművesnél, nekik is nagyon jó egy tanuló. A tanuló mellett nem kell segédmunkás. Persze van kivétel, és attól én elnézést kérek, de tendenciában ez az igazság.

Ide hiányzik egy olyan ellenőrzés kívülről, ami nincs. Papíron megvan, elvileg megvan, a gyakorlatban azonban nincs meg. Ugyanis a kamarák még csak most kezdenek lábra kapni. Végyük a német példát. Ott olyan erős kamara van, hogy ha ott egy munkáltatónál visszaszámítást fedeznek fel, az száz évig nem kap többet tanulókat, és neki az egy akkora szégyen, hogy teljesen leírta magát. Ha ebbe az irányba mi is elmozdulunk, akkor el tudom képzelni, hogy színvonalas lesz a képzés. Jelenleg azonban ez nincs meg, korábban pedig egyáltalán nem volt meg. Senki nem ellenőrizte az iparost. Illetve az iskola ellenőrizte, de nem volt semmiféle jogkörünk ahhoz, hogy ezt bármilyen szankció kövesse. Kijártunk, meg most is járogatunk, de csak saját kedvtelésünkre. És a vizsgarendszer sem volt – és ma sem az – alkalmas külső mérőeszköz. Mert a vizsgán azt szoktuk kérdezni, amiről úgy gondoljuk, hogy tudja a tanuló. Tehát a külső gyakorlati képzésben a követelmények nem igazán érvényesültek és most sem érvényesülnek.

Ezzel szemben a mi tanműhelyi képzésünkkel nagyon jó a tapasztalat. Itt tanterv szerint végzik a tanulókat az anyagot. Én minden fórumon elmondom, és harcolok érte (elég kevesen támogatják, mert nehéz ügy), hogy a tanműhelyi oktatást nem lehet megkerülni. Tehát a tanműhelyi oktatásnak létjogosultsága van a szakképzés különböző szintjein. Teljesen mindegy, hogy iskolai, vagy kamara által fenntartott tanműhelyekről van szó. Németországban pl. óriási műhelyek vannak, amelyeket a kamarák tartanak fent, és kint lehet a tanuló az iparosnál, de ha az iparos nem csinál bizonyos területeket, neki meg mindenből vizsgáznia kell, akkor berendelik kötelezően a tanulókat fél évre a központi tanműhelybe, és az alapképzés is nyilván abban a tanműhelyben folyik. Én ennek abszolút híve vagyok. A tanulóknak hibáznia kell, a tanulóval nem termelgetni kell egy bizonyos időszakban. Úgyhogy én a tanműhely híve vagyok, és úgy gondolom, hogy ma Magyarországon egy olyan kétféle képzésnek tekinthető szakképzés lenne megvalósítható, amelyben a tanuló alapképzést követhetné egy végső, lezáró befejező képzés, amely már a munkáltatónál történik.

Az iskolai gyakorló helyek nálunk nagyon jól felszereltek, mert mindenre lehet pénzt találni. Nem azt mondom, hogy költségvetési pénzt, mert a költségvetésből a gyakorlóhelyek felszerelésére szinte semmi se jutna. Éppen, hogy az üzemeltetésre, vagy még arra sem elég. A saját bevételek, a Szakképzési Alap hozzájárulása, és a különböző pályázati pénzek azok, amikből a gyakorlóhelyekre is tudunk költeni.

Én azt mondom, hogy ha az ember erre nagy energiát fektet, akkor lehet pénzeket teremteni. Egyszerre nem lehet 50–60 milliókat, de darabonként össze lehet rakni. Tehát nagyon ke-

vés olyan dolgot tudnék mondani, ami igazán szükséges volt, és amit egy-két év alatt ne tudtunk volna megteremteni. Nálunk a gyakorló helyek jól felszereltek. A ruhaipari tanműhelyünkben van öt új műhelyterem kompletten, gépekkel felszerelve. Ezek két-három éves gépek, összesen 15 db, amelyeknek minden darabja japán. Olyan hangjuk van, hogy mellettük a gyerekek általában Simon és Garfunkel-t hallgathatnak magnón gyakorlat közben. Tehát szuper csendes gépek. Apránként kellett megteremteni a saját felszerelést.

Óriási erőfeszítéseket tettünk pl. azért, hogy az iskolánkban létrehozzunk egy olyan új tanműhelyt, amelyet 96-ban adtunk át. Ez egy 2700 m²-es tanműhely. Ez akkor épült, amikor már nem volt nagy divat tanműhelyt építeni. De én úgy gondoltam, és ma is úgy gondolom, hogy van itt egy olyan szellemi kapacitás, amely egy 50 ezer lakosú város mindenféle szakképzési igényét ki tudja elégíteni. Ez a tanműhely olyan lehetőséget ad, hogy gyakorlatot is tudok benne tartani és az elméleti tanároknak is nagyon jó.

Mindig az épület a nagy probléma, mert épületet kapni rettentő nehéz. Az, hogy felszereljük, már nem olyan nehéz kérdés. Az önkormányzat finanszírozta, de nem egészen grátisz ment a dolog. Úgy volt, hogy mi elég komoly munkát fejtettünk ki, hogy ez finanszírozható legyen. Összességében ez egy 260 milliós beruházás volt, ami úgy tevődött össze, hogy mi találtunk egy épületet a városban, ami félbe maradt és annak az értéke mondjuk 50–60 millió volt, amire azt mondtuk, hogy milyen jó lenne nekünk. A város meg éppen nem tervezett az épülettel semmit, és elértük, hogy jó, a tiétek lehet. Akkor mi leadtunk cserébe egy másik tanműhelyt, és voltak még épületeink, ami megint kitett vagy 60 milliót, és a városnak végül is így 60 milliójába került az egész. Az nem lett volna megoldás, hogy azt mondjuk, 200 milliót kérünk egy tanműhelyre. Hangoosan röhögtek volna rajtunk. De ezzel a konstrukcióval, hogy a saját tanulóink dolgoztak az építkezésen, sokat spóroltunk, és innen-onnan kipótoltuk.

Valahol érdekeltté kellene tenni mondjuk a fejlesztésben az igazgatót, vagy mondjuk a tanműhelyvezetőt, mert ők most nincsenek érdekelve. Úgy gondolom, hogy azt kellett volna megteremteni, hogy aki bent hajt és dolgozik a tanműhelyben, annak lehessen fizetni, és ehhez ne kelljen kft-t alapítani, hanem azt mondhassuk, hogy ha a termelést így csinálod, akkor te visszakapsz belőle valamit. De sajnos ez nem így működik. Nálunk van egy belső érdekeltégi rendszer, minimálisan dotálja a benne résztvevőket, egészen a gyerekekig, de ez kevés. Pedig minden rajtunk múlik. Például azon, hogy én mennyi időt fordítok arra, hogy végigjárjak mindenkit, mert végig kell járni mindenkit, és 50-szer kidobnak, de végül is egyszer csak azt mondják, hogy itt van kétfélmillió forint.

Most már be tudom mutatni a pályaválasztási értekezleten a tanműhelyt, hogy itt van egy 12 milliós CNC gép, amelyet legutóbb beraktunk. A szülő a kis nyolcadikkal bejön és leesik az álla. Utána visszajön a gyerek, jelentkezik, és nekünk így 200 gyerekünk lesz. Itt térül meg ez a dolog. Végül is én azért csinálom, hogy az iskola működjön. A mi tanműhelyünket bármelyik német tanműhellyel össze tudom hasonlítani. Voltak ők is itt, meg mi is ott, náluk sincs semmivel se több. A számítástechnikai eszközparkunknál egy nyugati országban sincs jobb. Tehát aminek ma meg kell lenni, az megvan, pontosan azért, mert felkutatuk az egyéb forrásokat.

(Az interjút Szigeti Gábor készítette)